

Posudek vedoucího DP

Jana Bierzová, Srovnání Prahy a Budapešti na přelomu 19. a 20. století.
Diplomová práce. UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2007, 134 s.
včetně obrazových příloh.

Kolegyně Bierzová si zvolila téma, jež její text zařazuje do dějin velkoměstského urbanismu viděného z pohledu sociálních, hospodářských a kulturních dějin, v němž promyšleně porovnává Prahu s Budapeští v časovém rozpětí zhruba od 60. let 19. století do první světové války. Obě města tehdy prodělala dosud netušený rozkvět, jež z nich vytvořil nejen moderní urbanizované celky habsburské monarchie, nýbrž i reprezentativní centra české a maďarské národní kultury s jejich důrazy na vzdělanost, umění, posilování společenského významu národní symboliky a zjevnými akcenty na nacionální homogenizaci jejich veřejného prostoru. Autorka oprávněně hned v úvodních pasážích konstatuje, že zejména budapešťský urbanistický rozvoj na přelomu 19. a 20. století je stále považován za „zlatou dobu“ (s. 4) tohoto města, jež se r. 1867 stalo metropolí východní části Rakouska-Uherska, za níž Praha ve svých urbanistických parametrech o něco pokulhávala. Nicméně i přes tento výchozí politický rozdíl lze obě města velmi dobře srovnat v řadě demografických, etnických, náboženských, sociálních, vzdělanostních, zdravotních i hospodářských ukazatelů, jimiž se diplomantka promyšleně zabývá ve 4. kapitole své DP (s. 22- 68), jež je v ní nejrozsáhlejší.

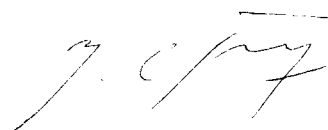
Při této příležitosti by snad stálo za úvahu hlubší zvážení autorčiny koncepce poloveřejného prostoru měst v souvislosti s ženskou emancipací. Po mém soudu totiž nebere dostatečně v úvahu skutečnost, že to byla právě velká města, jež tomuto společenskému fenoménu poskytovala v dané době mnohem větší prostor než maloměsta, o venkovu ani nemluvě (srv. s. 13 an.). Z rozdílů, které se zdají být v této souvislosti důležité, lze připomenout neustálé narůstání židovské populace v Budapešti i její dobrovolnou maďarizaci (s. 36 an.).

Podstatné též bylo, že Prahu bylo nutno v rámci její modernizace asanovat, kdežto Budapešť se mohla prostorově rozvíjet svobodněji podle ucelenějších urbanistických představ. Tento aspekt autorčiny komparace se potom projevuje v jejím srovnání center a periférií v obou městech. V kapitole o asanaci pražského Josefova se snad mohla více odpoutat od sekundární literatury a poněkud analytičtěji se věnovat dobovému diskursu, probíhajícímu na toto téma velmi polemicky. V této souvislosti by rovněž stál za hlubší zvážení rozsah konceptuálního vlivu antimodernistického rakouského architekta Camilla Sitteho (1843-1903) na konečnou podobu této asanace (s. 74).

Z diplomantčina pojednání o národním hnutí v prostoru Prahy a Budapešti je patrná její schopnost pracovat tvůrčím způsobem s koncepty národních mýtů, „posvátných prostorů“ i snah o tzv. národní styl v architektuře. Zde se mi pak její komparace jeví jako zvláště podnětná, neboť ji vede m.j. k závěru, že tento způsob konstrukce národní identity jakožto jednoho z konstitutivních prvků nacionální homogenizace veřejného prostoru představoval Maďary jako bojovný národ, jenž se stal po svém usazení v Uhrách klíčovou oporou evropské civilizace, kdežto Češi se prezentovali mnohem pasivněji jako národ trpící, resp. mohli bychom říci, národ trestaný na důležité křižovatce dějin (s. 120 a 123 an.). Škoda jen, že kolegyně Bierzová do této komparace zapojila soustavněji jen památník Milénia v Budapešti a architektonickou symboliku Staroměstského náměstí v Praze.

Závěrem konstatuji, že napsala podnětnou diplomovou práci, jež historikům sociálních a kulturních dějin poskytuje řadu neotřelých podnětů ke zvažování podobností a rozdílností mezi českým a maďarským nacionalismem 19. století. Její text doporučuji proto rád k úspěšné obhajobě.

John C. F.

Praha 20. V. 07

Prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.